

AZƏRBAYCAN RESPUBLİKASININ PREZİDENTİ YANINDA ELMİN İNKİŞAFI FONDU

Azərbaycan Respublikasının Prezidenti yanında
Elmin İnkişafı Fondunun 2014-cü ilin əsas qrant müsabiqəsi
çərçivəsində təqdim olunmuş kompleks elmi-tədqiqat
proqramlarının (EİF-2014-9(24)-KETPL) qalibi olmuş
layihənin yerinə yetirilməsi üzrə

YEKUN ELMİ-TEXNİKİ HESABAT

Layihənin adı : **Müasir global çağırışlar, o cümlədən, dünyada neftin qiymətinin kəskin dəyişməsi şəraitində Azərbaycan dövlət büdcəsinin strateji təhlili üçün koqnitiv vasitələr**

Layihə rəhbərinin soyadı, adı və atasının adı: **Qarayev Robert Əsədulla oğlu**

Qrantın məbləği: **100 000 manat**

Layihənin nömrəsi: **EİF-KETPL-2-2015-1(25)-56/14/1-M-47**

Müqavilənin imzalanma tarixi: **26 aprel 2017-ci il**

Qrant layihəsinin yerinə yetirilmə müddəti: **12 ay**

Layihənin icra müddəti (başlama və bitmə tarixi): **01 may 2017-ci il – 01 may 2018-ci il**

Diqqət! Bütün məlumatlar 12 ölçülü Arial şrifti ilə, 1 intervalla doldurulmalıdır

Diqqət! Uyğun məlumat olmadığı təqdirdə müvafiq bölmə boş buraxılır

Hesabatda aşağıdakı məsələlər işıqlandırılmalıdır:

1 Layihənin həyata keçirilməsi üzrə yerinə yetirilmiş işlər, istifadə olunmuş üsul və yanaşmalar

Layihənin yerinə yetirilməsi zamanı aşağıdakı elmi-tədqiqat işləri həyata keçirilmişdir: Azərbaycan Respublikası Büdcəsinin koqnitiv təhlilinin fənlərarası metodologiyası işlənmişdir. Metodologiya qismində koqnitiv təhlilin baza alətlərinin nümayiş versiyaları – Azərbaycan Respublikası (AR) Büdcəsinin Koqnitiv Kartı və koqnitiv kartın təhlil Üsulları işlənmişdir.

AR Büdcəsinin koqnitiv kartının işlənməsi

AR Büdcəsinin koqnitiv kartı bir neçə mərhələdə yerinə yetirilmişdir:

1. Büdcənin gəlir-xərc hissəsinə təsir faktorlarının (xarici mühit və daxili mühit) Ümumi Siyahısının (ÜS) tərtib edilməsi.
2. AR Büdcə 2018 strukturunun tərtib edilməsi.
3. Əhəmiyyətsiz komponentləri istisna etmək məqsədilə AR Büdcə 2018 strukturunun reduksiyası (EİF-KETPL-2-2015-1(25)-56/14/1 Layihəsinin 3-cü mərhələsinin hesabatı, 2017; Green, P. E.,

- et al, 1989; Петренко В.Ф., 1997; Толстова Ю.Н., 2006; Терехина А.Ю, 1983).
4. Strateji təhlilin üföqləri (QISAMÜDDƏTLİ = 1 il, ORTAMÜDDƏTLİ = 3 ilədək, UZUNMÜDDƏTLİ = 5 il və daha çox) üzərində AR Bütçəsinin strukturizasiyası .
5. Təhlil üföqlərinin hər biri üçün “Bütçə-Mühit” assosiativ matrislərinin qurulması.

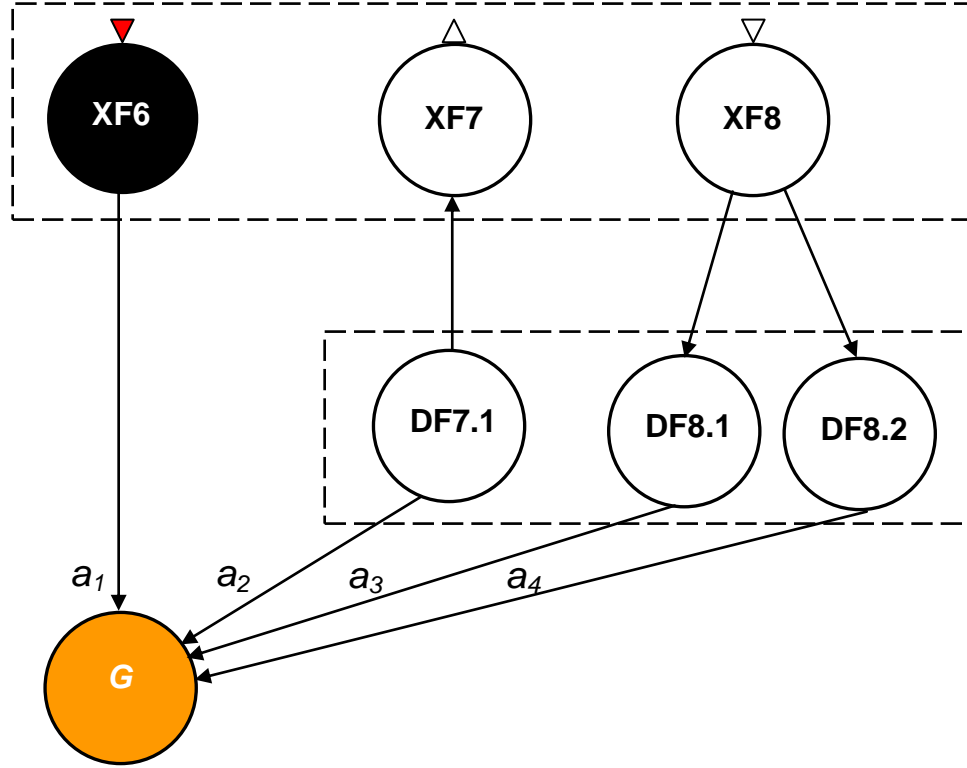
Bütçənin işlənmiş koqnitiv kartı strateji təhlilin konkret üföqünə və Bütçənin konkret substrukturuna uyğunlaşdırılmış, açıq tipli, çoxsəviyyəli koqnitiv konstruksiyadır. **Şəkil 1**-də Bütçə 2018 tərtibatçıları tərəfindən təqdim edilən psevdokartın sadələşdirilmiş fraqmenti göstərilmişdir (Bütçə 2018). Fraqment, xarici və daxili mühitin təhdid faktorlarından asılı olaraq Bütçə 2018 gəlirlərinin azalması və xərclərin artması risklərini qiymətləndirməyə yönəlib. Fraqmentin metodoloji çatışmazlığı var, bu, ilk növbədə, “risklər” anlayışının qeyri-korrekt istifadəsidir, gəlirlər-xərclər və təhdid faktorları arasındakı əlaqələrin qeyri-korrekt sxemidir. Buna baxmayaraq, biz bu çatışmazlıqları aradan qaldıra bilərik, bu fraqmenti Layihə tərtibatçılarının məntiqinin koqnitiv interpretasiyası (**şəkil 2**) və koqnitiv təhlilin imkanlarının nümayişi üçün istifadə edə bilərik.

Şəkil 1. Koqnitiv psevdokart fraqmenti (Bütçə 2018 Layihəsi tərtibatçılarının versiyası) (AR Bütçə 2018)

Aşağıda şəkil 2-də göstərilən koqnitiv kartda bazis qismində Bütçə 2018-in koqnitiv kartının reduksiyasından sonra alınan faktorlar istifadə olunur. Bu amillər aşağıdakılardır:

1. Xarici mühitin təhdid faktorları (Bütçə 2018):
  - 1.1. Xam neftin qiymətinin azalması (XF6).
  - 1.2. Beynəlxalq maliyyə bazarlarında faiz dərəcələrinin kəskin artımı (XF7).
  - 1.3. Ticarət tərəfdaşları olan ölkələrdə iqtisadi fəaliyyətin zəifləməsi (XF8).
2. Daxili mühitin təhdid faktorları:
  - 2.1. Bank sistemindəki problemlər (əmanətlərin sığortası, bank və maliyyə sisteminin yenidən qurulması bütçə xərclərini artırır) (DF3).

Şəkil 2. Təhdid faktorlarının Bütçə 2018-in G gəlirlərinə təsirinin qiymətləndirilməsi üçün KK = (XF ⇔ G) Koqnitiv Kartı (fragment)

Şərti işarələr:

G – “Gəlirlər” faktoru.

Təhdid faktorları:

XF6 – dünya neft qiymətlərinin düşməsi,

XF7 – Beynəlxalq maliyyə bazarlarında faiz dərəcələrinin kəskin artması,

XF8 – ticarət tərəfdaşları olan ölkələrdə iqtisadi fəaliyyətin zəifləməsi,

DF7.1, DF8.1, DF8.2 – qeyri-neft gəlirlərini təşkil edən daxili mühitin faktorları (ƏDV gəlirləri, Gəlir vergisi, fiziki şəxslərdən gəlir vergisi, Aksiz vergisi, Gömrük rüsumları və s.),

$\pm a$ – təhdid faktorlarının "Gəlirlər" faktoruna təsiri və işarəsi.

▼ – xam neftin qiymətinin impuls düşməsi,

▽ – qeyri-neft gəlirlərindəki impuls azalma.

Koqnitiv kartının parametrləşdirilməsi

Parametrləşdirmənin metodik əsasını qeyri-kəmiyyət ölçmələri nəzəriyyəsi təşkil edir (Пфанцгалъ И., 1976).

Parametrləşdirmənin yekunu homomorf əksölünmə formasında qurulan universal şkaladır:

$$\Psi = LS \times BS \times MS,$$

burada LS – “Linqvistik şkalalar”,
BS – “Bal şkalaları”,
MS – “Mütləq şkalalar”.

Koqnitiv kartın təhlil (model eksperiment) üsullarının işlənməsi

Koqnitiv kartın yuxarıda göstərilmiş nümayiş fraqmenti Bütçə təhlilinin xüsusi problemlərindən birini - xarici və daxili mühitin təhdid faktorlarının Bütçənin G gəlirlərinə təsirinin qiymətləndirilməsi məsələsini həll etməyə imkan verir. Üsulun formalaşdırılması (Karayev, 2017; Караев и др., 2018)-də təqdim olunmuş "çoxfaktorlu təsir qaydası"nın köməyi ilə həyata keçirilmişdir.

Üsulun köməyi ilə yerinə yetirilmiş koqnitiv proqnoz misali Ssenari 1. NEFTİN QIYMƏTİNİN DÜŞMƏSİ-2018

Mövcud vəziyyət:

Neftin qiyməti $XF6 = (0,5 - 0,6)$ (ORTA, \$ 41 – 50 barel, 2018)
Neft gəlirləri $G(t_0) = (0,5 - 0,6)$ (ORTA, 9 – 10 mlrd. manat, 2018)
Neft 10 dollar düşür AŞAĞI = $(0,3 - 0,4)$ (\$ 31–40 qədər barel),
Neftin gəlirlərə təsir dərəcəsi: $a_1 = - (0,5 - 0,6)$ (ORTA, 2018)

Neftin qiymətinin düşməsindən sonra vəziyyət :

Δ neft = $(0,5 - 0,6) - (0,3 - 0,4) = (0,1 - 0,3)$
 Δ neftin gəlirlərə təsir dərəcəsi: $- (0,1 - 0,3) \times (0,5 - 0,6) = - (0,05 - 0,18)$
 Δ neft düşməsindən sonra gəlirin azalması: $(0,5 - 0,6) \times (0,05 - 0,18) = (0,025 - 0,108)$ (ÇOX_AŞAĞI, 2 mlrd. və daha az)

- - bal şkalaları
- - mütləq şkalalar
- - linqvistik şkalalar

İnterval hesabı (Алефельд Г., Херцбергер Ю., 1987; Интервальная, 2017):

Toplama: $[a,b] + [c,d] = [a + c, b + d]$

Çıxma: $[a,b] - [c,d] = [a - d, b - c]$

Vurma: $[a,b] \times [c,d] = [\min (ac, ad, bc, bd), \max (ac, ad, bc, bd)]$

AR Bütçə 2018 Layihəsində yoxlama misalının köməyi ilə koqnitiv proqnozun nəticələrinin testləşdirilməsi

Yoxlama misalı:

Bu aralıqda neftin qiymətinin 10 dollar aşağı düşməsi 1,7 milyard dollar gəlir itkisinə səbəb olacaq (Mənbə: Bütçə 2018, <http://www.maliyye.gov.az/sites/default/files/Budce-19.10.2017.pdf>).

Nəticə

Neftin qiymətinin 10 dollar aşağı düşməsi nəticəsində AR Bütçə 2018 gəlirlərinin azalması koqnitiv proqnozun köməyilə [2 mlrd. dollar və daha az] intervalına təsadüf etmişdir.

AR Bütçə 2018 Layihəsində göstərilir ki, neftin qiymətinin 10 dollar aşağı düşməsi nəticəsində gəlirlər 1,7 mlrd. dollar azalmış olacaq.

Neft bazarında qeyri-müəyyənlik nəzərə alınarsa, təxminən 1,7 milyard dollar dəyərində olan təxminlərdən daha çox [2 milyard dollar və ya daha az] interval dəyərləndirilməsi daha etibarlıdır.

Bundan əlavə koqnitiv proqnoz halında **çoxfaktorlu ssenarilər** üçün Bütçə itkilərinin interval qiymətləndirilməsinin prinsipal imkanı yaranır, başqa sözlə, bu ssenarilərdə Bütçə gəlirlərinə təkcə neft faktoru deyil, həmçinin xarici və daxili mühitin digər faktorları da təsir edir.

Interval qiymətləndirmələr və çoxfaktorlu ssenarilər təhlil üfünün genişlənməsi nəticəsində rolu artan “keyfiyyət proqnozu” paradiqmasına daha çox adekvatdır.

Ədəbiyyat

EİF-KETPL-2-2015-1(25)-56/14/1 Layihəsinin 3–cü mərhələsinin hesabatı. 2017.

Караев Р.А. Когнитивные инструменты для динамического анализа бизнес-стратегий предприятий // Бизнес-информатика, НИУ ВШЭ, 1(43), 2018, с.7–16.

Karayev R.A. Cognitive Tools of Management Consulting // Advances in Social Sciences Research Journal, UK, volume 4, No 18, 2017, pp. 180-189.

Karayev R.A. Cognitive Tools for Intelligent Support of Management Consulting // International Journal of Psychology and Cognitive Science, USA, AASCIT, vol. 3, No. 5, 2017, pp. 53-58.

Roberts F. “Discreet mathematical models with application to social, biological and ecological issues”, Prentice-Hall, Inc. 2011.

Алефельд Г., Херцбергер Ю. Введение в интервальные вычисления. М.: Мир, 1987. 356 с.

Пфанцагль И. Теория измерений. М.: Мир.1976.

AR-nın Bütçəsi, 2018 (2017-ci ilin dövlət və icmal büdcələrinin layihələrinin təqdimatı) <http://www.maliyye.gov.az/sites/default/files/Budce-16-11-2016.pdf>

2018-ci ildə Brent neftinin qiymətlər dinamikası <https://www.calc.ru/dinamika-Brent.html?date=2018>

Петренко В.Ф. Основы психосемантики. М.: МГУ. 1997. 208 с.

Толстова Ю.Н. Основы многомерного шкалирования. М.: Изд. дом Университет». 2006. 274 с.

Терехина А.Ю. Многомерное шкалирование в психологии. Психологический журнал. Т. 4, № 1. 1983. С.76-88.

Green, P. E., Carmone, F. J., and Smith, S. M. Multidimensional Scaling: Concepts and Applications. Allyn and Bacon, London, 1989.

Брушлинский А.В. Мышление и прогнозирование. М.: Мысль, 1979, 231 с.

Прибрам К. Языки мозга. М.: Прогресс. 1995.

Интервальная арифметика. 2017 https://ru.wikipedia.org/wiki/Интервальная_арифметика

Üsul və yanasmalar

AR Büdcəsinin koqnitiv təhlil alətləri koqnitiv yanaşma elementləri, qeyri-kəmiyyət parametrlərin ölçülməsi nəzəriyyəsinin elementləri, ekspert qiymətləndirmə üsulları (müsaibə alma, anket doldurma, dairəvi masa), situasiya təhlili üsulları, SWOT-təhlil, ssenari təhlil və ssenari planlaşdırma üsulları, həmçinin, psixosemantika və çoxölçülü qeyri-metrik şkala qurma üsulları daxil olan fənlərarası metodologiya əsasında həyata keçirilmişdir.

2 Layihənin həyata keçirilməsi üzrə planda nəzərdə tutulmuş işlərin yerinə yetirilmə dərəcəsi (faizlə qiymətləndirməli)

100 %

3 Hesabat dövründə alınmış **elmi nəticələr** (onların yenilik dərəcəsi, elmi və təcrübi əhəmiyyəti, nəticələrin istifadəsi və tətbiqi mümkün olan sahələr aydın şəkildə göstərilməlidir)

Hesabat dövründə alınan əsas elmi nəticələr qismində aşağıdakıları qeyd edə bilərik:

1. AR Büdcə layihələrinin koqnitiv təhlili metodologiyasının işlənməsi.
2. Büdcə layihəsinin koqnitiv kartının işlənməsi (1-ci redaktə).
3. Büdcə təhlilinin tətbiqi məsələləri üçün koqnitiv kartın (nümayiş versiyaları) təhlili üsullarının işlənməsi
4. Qısa, orta və uzunmüddətli perspektivdə xarici və daxili mühitin mümkün strateji çağırışlarına (təhdidlərinə) büdcənin strateji adekvatlığının (davamlılığının) qiymətləndirilməsi kriteriyasının işlənməsi.

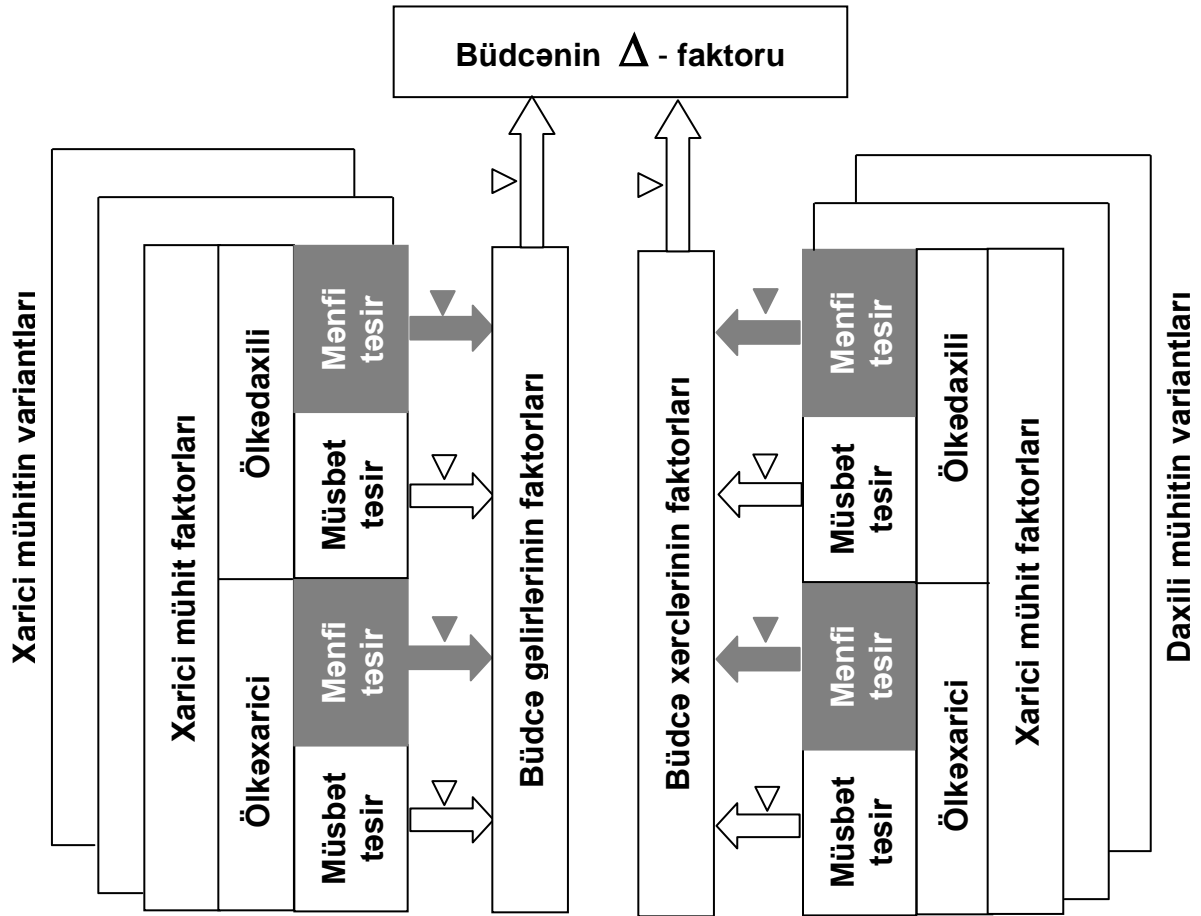
Büdcə layihələrinin büdcə təhlili təcrübəsində ilk dəfə təklif olunan koqnitiv kart əks etdirir:

- büdcənin qəbul olunduğu il üçün ölkənin qəbul olunmuş iqtisadi inkişaf strategiyasını,
- büdcənin qəbul olunduğu il üçün büdcənin gəlir və xərc strukturunu,
- xarici mühitin büdcənin gəlir və xərc strukturuna təsir göstərə biləcək faktorlar (müsbət və mənfi) çoxluğunu (**ölkədaxili faktorlar**: dövlət idarəçiliyinin keyfiyyəti, məhkəmə icraatının obyektivliyi və icrası, insan kapitalının keyfiyyəti, iqtisadiyyat və müəssisələr səviyyəsində məhsuldarlıq, investisiya mühiti və s.; **ölkəxarici faktorlar**: neftin dünyada qiymətləri, milli valyutanın zəifləməsi, Dağlıq Qarabağ münaqişəsi regionunda gərgin vəziyyət, xarici iqtisadi mühitdəki dəyişikliklər, tərəfdaş ölkələrdə sarsıntılar və s.)
- qısa, orta və uzunmüddətli perspektivdə xarici mühitin mümkün (ən çox ehtimal olunan) inkişaf ssenarilərini,
- xarici mühitin mümkün təhlükələrinin büdcənin gəlir və xərc strukturuna təsir mexanizmlərini.

Koqnitiv kartların işlənməsi prosesində büdcə siyasətinin məqsədini və büdcə proqnozlarının müəyyən edilməsini nəzərə alan Azərbaycan Respublikası qanunvericiliyinin əsas müddəaları nəzərə alınmışdır. Büdcə strategiyalarının işlənməsinin beynəlxalq təcrübəsi, həmçinin inkişaf etmiş ölkələrdə (ABŞ, Kanada, Böyük Britaniya, Almaniya, Fransa, Avstraliya, Yeni Zelandiya) və

eyni zamanda keçid iqtisadiyyatlı ölkələrdə (Macarıstan, Polşa, Slovakiya) nəzərə alınmışdır.

Büdcənin koqnitiv kartının struktur sxemi Şəkil 3-də təsvir edilmişdir.

Şərti işarə: Δ - təsir dərəcəsi

Şəkil 3. Büdcənin koqnitiv kartının struktur sxemi

Koqnitiv kart və koqnitiv kartın təhlil üsulları büdcə təhlili məsələlərinin geniş əhatədə həlli üçün, həmçinin xarici mühitin gələcək dəyişiklərdə büdcə layihələrinin adekvatlığının (davamlılığının) qiymətləndirilməsi məsələsi üçün analitik əsas verir. Adekvatlığın qiymətləndirilməsi kriteriyası qismində (həmçinin büdcə təhlili təcrübəsində ilk dəfə) “**Strateji Adekvatlıq İndeksi**” (ISA) kimi göstərici təklif olunmuşdur. İndeks qəbul büdcənin saxlanması şəraitində xarici dəyişikliklərin “ehtimalı” və “əhəmiyyəti” ilə dövlətin maliyyə dəyişikliklərini əks etdirir. ISA indeksi büdcənin alternativ versiyasında və qısa, orta və uzunmüddətli perspektivdə xarici mühitin inkişafının alternativ ssenarilərinə adekvatlığın (davamlılığın) tədqiqi üçün vacibdir. **Bu halda ISA indeksi alternativ makroiqtisadi situasiyaların skrinqi zamanı büdcənin davamlılığının markeri qismində istifadə oluna bilər.**

Dünya iqtisadiyyatının artan qeyri-stabilliyi və qeyri-müəyyənliyi ilə bağlı olan büdcə təhlili üzrə nəşrlərdə son zamanlar dövlət Büdcələrinin davamlılığı məsələsi qoyulur. Lakin mövcud büdcə

təhlili alətləri paketində bu problemin həlli üçün dəstək alətləri yoxdur (Q. Saymona görə). Ekonometrikanın ənənəvi yanaşmaları və ənənəvi iqtisadi-riyazi üsullar bu çoxfaktorlu və dinamik problemin həlli üçün yaramır.

Büdcə təhlili üzrə beynəlxalq nəşrlərin icmalı göstərir ki, Layihədə göstərilən koqnitiv yanaşma orijinal kimi baxıla bilər. Layihədə işlənən büdcə prosesinin dəstək koqnitiv texnologiyası büdcə layihələnməsində yeni istiqamət olan, son dərəcə aktual **fənlərarası intellektual innovasiyalar texnologiyasına** daxil edilə bilər.

Bütün digər texnologiyalar kimi, təklif olunan koqnitiv texnologiya da müvafiq işləməni – “formalizasiya”, “həyata keçirilmə” və “testləşdirmə” (Уотерман, 1987) mərhələlərini tələb edir. Yekun halda bu büdcə tərtibatçıları (Maliyyə Nazirliyi, İqtisadiyyat Nazirliyi) tərəfindən məclis müzakirələrində, akademik institutlarda və iqtisad profilli ali məktəblərdə effektiv istifadə oluna bilər.

Ədəbiyyat

Waterman, D.A. 1987. Guide on Expert Systems. Boston: Addison-Wesley Publ. Co., Inc.

4 Layihə üzrə **elmi nəşrlər** (elmi jurnallarda məqalələr, monoqrafiyalar, icmallar, konfrans materiallarında məqalələr, tezislər) (dərc olunmuş, çapa qəbul olunmuş və çapa göndərilmişləri ayrılıqda qeyd etməklə, uyğun məlumat - jurnalın adı, nömrəsi, cildi, səhifələri, nəşriyyat, indeksi, İmpact Factor, həmmüəlliflər və s. bunun kimi məlumatlar - ciddi şəkildə dəqiq olaraq göstərilməlidir) *(sürətlərini kağız üzərində və CD şəkildə əlavə etməli!)*

1. Karayev R. A. Cognitive tools of management consulting // Advances in Social Sciences Research Journal, UK, volume 4, No 18, 2017, pp. 180-189.
<http://scholarpublishing.org/index.php/ASSRJ/article/view/3724>

2. Robert A. Karayev. Cognitive Tools for Intelligent Support of Management Consulting // International Journal of Psychology and Cognitive Science, USA, AASCIT, vol. 3, No. 5, 2017, pp. 53-58.
<http://www.aascit.org/journal/archive2?journalId=929&paperId=5805>

3. P.A. Караев, P.H. Микаилова, И.И. Сафарли, Н. Ю. Садыхова, X.Ф. Имамвердиева. Когнитивные инструменты для динамического анализа бизнес-стратегий предприятий // Бизнес информатика. НИУ ВШЭ, 1(43), 2018, с. 7-16.
[https://bijournal.hse.ru/data/2018/04/27/1151269125/BI%201\(43\)%202018%20RU.pdf](https://bijournal.hse.ru/data/2018/04/27/1151269125/BI%201(43)%202018%20RU.pdf)
[https://bijournal.hse.ru/data/2018/04/27/1151269125/BI%201\(43\)%202018%20EN.pdf](https://bijournal.hse.ru/data/2018/04/27/1151269125/BI%201(43)%202018%20EN.pdf)

5 İxtira və patentlər, səmərələşdirici təkliflər
Yoxdur

6 Layihə üzrə ezamiyyətlər (ezamiyyə baş tutmuş təşkilatın adı, şəhər və ölkə, ezamiyyə tarixləri, həmçinin ezamiyyə vaxtı baş tutmuş müzakirələr, görüşlər, seminarlarda çıxışlar və s. dəqiq göstərilməlidir)
Yoxdur

7 Layihə üzrə elmi ekspedisiyalarda iştirak (əgər varsa)
Yoxdur

8	Layihə üzrə digər tədbirlərdə iştirak Yoxdur
9	Layihə mövzusu üzrə elmi məruzələr (seminar, dəyirmi masa, konfrans, qurultay, simpozium və s. çıxışlar) (məlumat tam şəkildə göstərilməlidir: a) məruzənin növü: plenar, dəvətli, şifahi və ya divar məruzəsi; b) tədbirin kateqoriyası: ölkədaxili, regional, beynəlxalq)
	<p>Büdcə strategiyalarının koqnitiv modelləşdirilməsi üzrə seminar keçirilmişdir. Müzakirədə AMEA İdarəetmə Sistemləri İnstitutunun, Azərbaycan Dövlət İqtisad Universitetinin, Azərbaycan Respublikası Prezidenti yanında Strateji Araşdırmalar Mərkəzinin, "Oil Supply" şirkətinin əməkdaşları və M.V. Lomonosov adına Moskva Dövlət Universitetinin Bakı filialının tələbələri iştirak etmişdilər.</p> <p>http://isi.az/725-budce-strategiyalarinin-koqnitiv-modelleshdirilmesi-uzre-seminar-kechirilmishdir.html</p> <p>Büdcə faktorlarının və xarici makromühit faktorlarının əlaqələrinin qiymətləndirilməsi üçün psixosemantikanın yanaşma və üsullarından istifadənin müzakirəsinə və həmçinin makromühitin kritik faktorlarının (neftin qiymətinin düşməsi, milli valyuta məzənnəsinin düşməsi, Dağlıq Qarabağ regionunda gərginliyin artması, Rusiyadan reimiqrasiya və s.) dəyişilməsində daxili və xarici risklərin qeyri-metrik qiymətləndirilməsinin müzakirəsinə həsr olunmuş dəyirmi masa keçirilmişdir.</p>
10	<p>Layihə üzrə əldə olunmuş cihaz, avadanlıq və qurğular, mal və materiallar, komplektləşdirmə məmulatları</p> <p>EİF-KETPL-2-2015-1(25)-56/14/1-M-47 Müqaviləsində nəzərdə tutulmuş cihaz və avadanlıq bu günkü günə qədər alınmayıb.</p>
11	<p>Yerli həmkarlarla əlaqələr</p> <p>Azərbaycan Respublikası Maliyyə Nazirliyinin "Büdcə" şöbəsi və "Büdcə siyasəti və makroiqtisadi təhlil" şöbəsinin əməkdaşları ilə əlaqə yaradılmışdır.</p>
12	<p>Xarici həmkarlarla əlaqələr</p> <p>M.V. Lomonosov adına Moskva Dövlət Universitetinin "Psixologiya" kafedrasının professorları Olqa Mitina və Aleksey Qusevin iştirakı ilə mürəkkəb qeyri-formal problemlərin həllində kollektiv (komanda) biliklərin formalaşması üçün psixosemantikanın model və üsullarının istifadəsi müzakirə olunmuşdur.</p> <p>"İqtisadiyyat Ali Məktəbi" Dövlət Elmi-Tədqiqat Universiteti, İnstitusional tədqiqatlar institutu (Moskva ş.) ilə əlaqələr yaradılmış və Layihənin mövzusu üzrə yaradıcı əməkdaşlığın məqsəd və məsələləri təyin olunmuşdur.</p> <p>Həmçinin, M.V. Lomonosov adına Moskva Dövlət Universitetinin psixologiya fakültəsi (psixosemantika laboratoriyası) ilə əlaqələr yaradılmışdır. Əməkdaşlığın əsas məqsədi büdcə</p>

	təhlili məsələsinə yönəlmiş çoxölçülü qeyri-metrik şkala üsulunun tətbiqi versiyasının işlənməsidir.
13	Layihə mövzusu üzrə kadr hazırlığı (əgər varsa) Yoxdur
14	Sərgilərdə iştirak (əgər baş tutubsa) Yoxdur
15	Təcrübəartırmada iştirak və təcrübə mübadiləsi (əgər baş tutubsa) Yoxdur
16	Layihə mövzusu ilə bağlı elmi-kütləvi nəşrlər, kütləvi informasiya vasitələrində çıxışlar, yeni yaradılmış internet səhifələri və s. (məlumatı tam şəkildə göstərməlidir) Layihə rəhbəri R.Qarayevin Layihə haqqında "CBC " telekanalında çıxışı olmuşdur. http://www.cbc.az/ru/v_story/video1492781664

SİFARIŞÇI:

Elmin İnkişafı Fondu

Aparıcı məsləhətçi

Həsənli Günay Xudayət qızı

_____
(imza)

" __ " _____ 201_ -ci il

İCRAÇI:

Layihə rəhbəri

Qarayev Robert Əsədulla oğlu

_____
(imza)

" __ " _____ 201_ -ci il